

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Фізико-математичний факультет
Кафедра методики викладання фізики і дисциплін
технологічної освітньої галузі

Дипломна робота (проект)

магістра

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ З «ОХОРОНИ ПРАЦІ» СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО НАПРЯМКУ ПІДГОТОВКИ»**

Виконав:

студент 2 курсу Орб1-М17 групи
спеціальності 015 Професійна освіта
(Охорона праці)

Гермаківський Олег Валентинович

Керівник:

Поведа Т.П. кандидат педагогічних наук, доцент

***Рецензент Сlobодянюк О.В.,
кандидат технічних наук, доцент***

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	6
1.1. Актуальність професійної підготовки майбутніх вчителів з питань безпечної поведінки учнів.....	6
1.3. Критерії, показники та рівні сформованості предметної компетентності з охорони праці.....	13
Висновки до розділу	17
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	18
2.1. Організація навчання і перевірки знань освітян.....	18
2.2. Порядок проведення інструктажів з освітянами.....	35
2.3. Порядок проведення інструктажів зі здобувачами освіти.....	38
Висновки до розділу	51
РОЗДІЛ 3 НАВЧАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ	53
3.1. Особливості навчання з охорони праці майбутніх вчителів технологій..	53
3.2. Вивчення майбутніми вчителями різних видів інструктажів з охорони і безпеки праці для учнів загальноосвітніх навчальних закладів.....	55
3.3. Навчальні заняття з основ електробезпеки для майбутніх вчителів технологій.....	57
3.4. Навчання майбутніх вчителів з основ пожежної безпеки.....	60
3.5. Підготовка майбутніх вчителів технологій з питань дослідження мікрокліматичних та ергономічних параметрів навчальних майстерень	63
Висновки до розділу	70
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	

ВСТУП

З метою підвищення якісного рівня підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів з питань охорони праці та практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників наказом Міністерства освіти і науки України «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у ВНЗ України» від 21.10.2010 р. № 969/922/216 було впроваджено в навчальний процес вивчення студентами всіх вищих закладів освіти дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», а також включення розділу з охорони праці до дипломних і магістерських робіт на здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст» і «магістр».

Професія вчителя технологій належить до складної групи професій, що функціонують одночасно в двох різнорідних системах: «людина-людина», «людина-техніка» та їх модифікаціях, тому, крім підготовленості до педагогічної діяльності, він має володіти спеціальними знаннями, здійснювати навчально-виробничу, організаційно-методичну діяльність під час навчально-виховного процесу учнів загальноосвітнього навчального закладу [10].

У рамках інтеграції України до Європейського Союзу, підтримки положень Болонської декларації зміст освіти майбутніх педагогів у галузі охорони праці вимагає переосмислення, певних змін стосовно нових вимог і напрямків розвитку держави в цілому. Питаннями пошуку ефективних механізмів розвитку охорони праці та безпеки життєдіяльності опікуються багато науковців. Питання методики проведення навчальних занять з охорони праці розглядається у працях Р. Сабарно, В. Огірцова, А. Саркісова, В. Мендерецького, Т. Поведи. Проблема підготовки кадрів із питань цивільного захисту та охорони праці відповідно до вимог кредитно-модульної системи присвячено праці Р. Борисюка, В. Вовкотруба, Н. Манойленко та ін. Про необхідність формування цілісної системи навчання та перевірки знань із

проблем охорони праці та безпеки життєдіяльності, організацію якісної підготовки працівників галузі освіти йдеться у наукових дослідженнях Л. Покроєвої.

Однак у діючій системі навчання з питань охорони праці наразі існує низка протиріч, що пов'язані з відсутністю науково обґрунтованої та експериментально перевіреної системи навчання у вищих педагогічних навчальних закладах.

Мета дипломної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці блоку навчальних занять з охорони праці для майбутніх вчителів технологій.

Завдання дипломної роботи:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з питань організації навчання з охорони праці студентів педагогічних спеціальностей.
2. Опрацювати нормативні документи про порядок проведення інструктажів з охорони праці в освітніх навчальних закладах.
3. Вивчити особливості вивчення курсу «Основи охорони праці» у ВНЗ.
4. Вивчити організацію навчання і перевірку знань освітян з «Охорони праці».
5. Сформулювати блок лабораторних робіт з основ охорони та безпеки праці для майбутніх вчителів технологій.

Об'єкт дослідження — процес підготовки майбутнього фахівця з питань охорони праці у вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження — теоретичні та практичні засади організації навчання з «Охорони праці» студентів педагогічного напрямку підготовки.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження: теоретичні — теоретико-методологічний аналіз педагогічної, філософської, психологічної літератури, нормативно-правових актів, сучасних педагогічних підходів і концепцій, які стосуються підготовки майбутніх вчителів; індукція, дедукція, абстрагування, систематизація даних; моделювання навчальної та професійно-педагогічної діяльності; емпіричні – вивчення сучасного стану

підготовки майбутніх вчителів технологій, психолого-педагогічне спостереження; методи діагностування: опитування, тестування.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці дидактичних та методичних матеріалів для результативного навчання основам охорони праці майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах; практичній реалізації та розробці інструктажів з охорони праці під час викладання технічних дисциплін майбутнім фахівцям в процесі виробничої та асистентської педагогічної практик. Матеріали роботи можуть бути використані у практичній діяльності вчителів технологій та можуть слугувати базою для подальших досліджень з даної теми.

Апробація результатів дослідження здійснювалась в ході асистентської педагогічної практики, яка проходила на базі кафедри методики викладання фізики та ДТОГ; результати дослідження доповідалися на звітних наукових студентських конференціях.

Публікації. Результати дослідження висвітлені у 2-ох статтях, опублікованих у Збірниках наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 71 найменування та додатків.

ВИСНОВКИ

Основи охорони праці є важливою нормативною дисципліною циклу підготовки майбутнього педагога в цілому та вчителя технологій зокрема. Вона вивчається з метою формування у майбутніх фахівців із вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань і вмінь із правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти.

Законодавство України про охорону праці є системою взаємозв'язаних нормативних актів, що регулюють відносини у галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

В ході проведеного дослідження мети роботи досягнуто, виконанню поставленні завдання і отримані такі результати:

1. Проаналізовано психолого-педагогічну літературу з питань організації навчання з охорони праці студентів педагогічного напрямку підготовки.
2. Проаналізовано особливості вивчення безпекових дисциплін та, зокрема, курсу «Основи охорони праці» у ВНЗ.
3. Вивчено та проаналізовано організацію навчання і перевірку знань з охорони праці в освітніх навчальних залах.
4. Опрацьовано нормативні документи, про порядок проведення різних видів інструктажів з охорони праці в загальноосвітніх навчальних закладах та інших вимог гігієни і санітарії праці.
5. Підготовлено блок лабораторних робіт з основних питань, які необхідно виконувати майбутнім вчителям технологій під час підготовки з охорони праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук П.С. та ін. Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод. посібник./ П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук — Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В., 2007. — 140 с.
2. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П. Практикуми з безпеки життєдіяльності в особистісно орієнтованій основі системі підготовки вчителя: Навчально-метод. посібник. — Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2006. — 140 с.
3. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Поведа Т.П., Чорна О.Г. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навчально-методичний посібник. / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, Т.П. Поведа, О.Г. Чорна. — Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-сервіс», 2017. — 116 с
4. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Чорна О.Г. Безпека життєдіяльності (теоретичні основи): Навчальний посібник. — Кам'янець-Подільський: Буйницький О.А., 2008. — 108 с.
5. Бабічев В.В., Сорокін Г.Ф. Охорона праці та технічна безпека. — К., 1996. — 224 с.
6. Бедрій Я.І., Джигерей В.С., Кидасюк А.І. та ін. Охорона праці: Навч. посібник. — Львів: Афіша, 1997. — 258 с.
7. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці / / Інтегрована навчальна програма. - Київ: Освіта України, 2005. — 24 с.
8. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці : Інтегрована навчальна програма. — К. : Освіта України, 2005. — 24 с.
9. Безпека життєдіяльності. Лабораторно-практичні заняття: Навч. посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / За ред. С.П.Величка. — Кіровоград: КДПУ ім. В Винниченка, 2004. — 140 с.
10. Биков В. І. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти / В. І. Биков, О. С. Кожем'якін // Безпека життєдіяльності. — 2007. — № 5. — С. 38-39.

11. Білик Р.М. Методика інтегрованого навчання основ охорони праці та безпеки життєдіяльності майбутніх вчителів технологій. Дис. канд. пед. наук: 13.00.02/ Київ., 2012. – 200 с.
12. Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С. Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. — К.: Фенікс, 2000. — 896 с.
13. Войналович О.В., Дерев'янюк Д.А., Шевчук О.А. Сучасні підходи щодо організації інтенсивного навчання з питань охорони праці / Збірник наукових праць 10-ї міжнародної науково-методичної конференції «Безпека життя і діяльності людини-освіта, наука, практика», К.: Центр учбової літератури, 2011. — Т.1. — С. 116-121.
14. Войналович О.В., Рідей Н.М., Іванишин В.В., Гладкий А.М. та ін. Правове регулювання організації роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу (за загальною редакцією академіка Д.О.Мельничука). — К.: Видавничий центр НУБіП України, 2012. — 322 с.
15. Волинко О. Вимірювання характеристик природного гамма-фону. Робота фізичного практикуму // Фізика та астрономія в школі. — 2005. — № 4.
16. Волков О.М., Замулюкин А.Т. Противопожарная защита вычислительных центров. — М.: Стройиздат, 1982. — 64 с.
17. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халимовський М.О. Основи охорони праці: Підручник. — К.: Каравела, 2005. — 393 с.
18. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халимовський М.О. Основи Охорони праці: Підруч. для студ. вищих навч. закл. За ред. М.П. Гандзюка. — К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2003. — 408 с.
19. Гогіташвілі Г.Г. Системи управління охороною праці: Навч посіб-ник. — К.: ІСДО, 1993. — 252 с.
20. Джигерей В.С. та ін. Безпека життєдіяльності. Практичні заняття — Львів: Афіша, 2000. — 251 с.
21. ДСТУ 2293-99. Охорона праці. Терміни та визначення.

22. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П. Желібо. 4-е вид. — К.: Каравела, 2005. — 344 с.
23. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Підручник. — К.: Каравела, 2007. — 288 с.
24. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці. — Львів: Афіша, 2000. — 350 с.
25. Закон України «Про охорону праці»: Зб. нормативних документів. — У 3-х т. — Т. 1. — К., 1995. — С. 11—12; Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці» // Урядовий кур'єр. — 2002. — 18 груд.
26. Законодавство України. Закон України про внесення змін до Закону України «Про охорону праці» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cpo.stu.cn.ua/Oksana/posibnik/110.html>
27. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності (опорний конспект лекцій). — К.: КДТЕУ, 1999. — 208 с.
28. Захист трудових прав освітян / Упоряд. С.О.Лесковець. — Х.: Торсінг плюс, 2009. — 624 с.
29. Іваськевич І.О. Ергономіка: Навчальний посібник. — Тернопіль: Економічна думка, 2002. — 168 с.
30. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. — Суми: Університетська книга, 2009. — 540 с. 5. Wagner D. ARToolKit Plus for Pose Tracking on Mobile Device. / D. Wagner. — Graz University of Technology, 2001.
31. Катренко Л.А., Пістун І.П.. Охорона праці в галузі освіти. — Суми: «Університетська книга», 2001. — 339 с.
32. Керб Л.П. Основи охорони праці: Навч. Посібник (для студентів економічних спеціальностей) /Л.П. Керб. — К.: КНЕУ, 2003. — 215 с.
33. Кобилянський О. В. Проблеми підготовки спеціалістів з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах / О. В. Кобилянський // Гуманізм

та освіта : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., 11-13 червня 2006 р. — Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2006.

34. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». — «Освіта України», № 50, 12.12.97

35. Кузнецов В. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. Кузнецов, В. Мухін, О. Буров // Інформаційний вісник «Вища освіта». — К. : Видавництво науково-методичного центру вищої освіти МОНУ, 2001. — № 6. — С. 6-17.

36. Лабораторний практикум з курсу "Основи охорони праці" : навч. посібник / В. В. Березуцький [та ін.] ; ред. В. В. Березуцький ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". — Харків : Факт, 2005. — 348 с.

37. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібн. Львів: ЛБК; Київ: Знання, 1999. — С. 3-38.

38. Мендерецький В.В. Фізичні принципи вивчення радіаційної безпеки в школі. Зб. наук праць. Серія педагогічна. — Вип. 8. — Кам'янець-Подільський: К-ПДПУ: Інформ.-видавн. відділ, 2002.

39. Мендерецький В.В., Панчук О.П. Лабораторно-практичні заняття з безпеки життєдіяльності (охорона праці, цивільна оборона): Навч. посіб. — Кам'янець-Подільський: ПП АСТК, 2005. — 138 с.

40. Москальова В.М. Основи охорони праці. / В.М. Москальова — К.: Основа. — 664 с.

41. Навакатікян О.О., Кальниш В.В., Стрюков С.М. Охорона праці користувачів комп'ютерних відеодисплейних терміналів. — К., 1997. — 400 с.

42. Наказ МОН Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-06>

43. Наказ МОН Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-

4.12-05) [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05>

44. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону праці». — К.: «Основа», 1996.

45. Охрана труда в электроустановках / Под ред. Князевского Б.А. — М. Энергия, 1982. — 319с.

46. Пилипишин С.М., Переймибіда С.М. Охорона праці в навчально-виховних закладах. Методичні рекомендації. — Тернопіль СМТ «Астон», 1999. — 164 с.

47. Пістун І. П. Практикум з безпеки життєдіяльності. — Львів, 2000. — 112 с.

48. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В. та ін. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. — Кам'янець-Подільський: «Медобори», 2003. — 304 с.

49. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін. Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. — Кам.-Под., 2006. — 144 с.

50. Плахтій П.Д., Савчук А.М., Підгорний В.К., Бурдейний І.М. Безпека життєдіяльності в запитаннях і відповідях: Навч. посібник / За ред. П.Д. Плахтія. — Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005. — 255 с.

51. Поведа Т. П. Особливості організації навчання з охорони праці майбутніх учителів технологій / Т. П. Поведа, О. В. Гермаківський // Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи : теорія, досвід, проблеми [Електронне мережне наукове видання] : збірник наукових праць. — Вінниця : ВДПУ, 2018. — С. 98-100.

52. Поведа Т.П. Основи охорони праці: дидактичне забезпечення практичних занять, самостійної роботи, контролю : навчально-методичний посібник / Т.П. Поведа Кам'янець-Подільський. — Кам'янець-Подільський: Сервіс-друк, 2015. — 242 с.

53. Поведа Т.П. Основи охорони праці: дидактичне забезпечення практичних занять, самостійної роботи, контролю : навчально-методичний

посібник / Т.П. Поведа Кам'янець-Подільський. – Кам'янець-Подільський: Сервіс-друк, 2015. – 242 с.

54. Поведа Т.П. Основи охорони праці: дидактичне забезпечення практичних занять, самостійної роботи, контролю : навчально-методичний посібник (вид. 2-ге, скорочене) / Т.П. Поведа Кам'янець-Подільський. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко, 2016. – 88с.

55. Поведа Т.П. Особливості організації навчання з охорони праці майбутніх учителів технологій / Т.П. Поведа, О.В. Гермаківський // Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи : теорія, досвід, проблеми [Електронне мережне наукове видання] : збірник наукових праць. – Вінниця : ВДПУ, 2018. – С. 98-100.

56. Поведа Т.П. Проблеми вивчення курсу безпеки життєдіяльності на педагогічних спеціальностях університету. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – Вип. 8, ч. 1. – С. 93–96.

57. Поведа Т.П. Проблеми вивчення курсу безпеки життєдіяльності на педагогічних спеціальностях університету. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – Вип. 8, ч. 1. – С. 93–96.

58. Поведа Т.П., Чорна О.Г. Навчально-вимірювальні матеріали для самостійної роботи та контролю навчальних досягнень студентів / Поведа Т.П., Чорна О.Г. Кам'янець-Подільський. – Кам'янець-Подільський: Сервіс-друк, 2013. – 42 с.

59. Теория и методика обучения безопасности жизнедеятельности : [учеб. пособие для высш. учеб. заведений] / Л. А. Михайлов и др.; под ред. Л. А. Михайлова. — М. : Academia, 2009. — 288 с.

60. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства: Законодавство України про охорону праці. — У 3-х т. — Т. 1. — К., 1995. — С. 68—71.

61. Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці. Законодавство України про охорону праці. — Т. 1. — К.: Основа, 1995.

62. Типове положення про службу охорони праці: Законодавство України про охорону праці: Зб. нормативних документів. — У 3-х т. — Т. 1. — К., 1995. — С. 48—57.

63. Ткачук К. Н., Иванчук Д. Ф., Сабарко Р. В., Степанов А. Г. Справочник по охране труда на промышленном предприятии. — К.: Техника, 1991. — С. 22.

64. Тхоржевський Д.О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загально технічних дисциплін: Навч. посібник. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К.: Вища школа., 1992 — 334 с.

65. УКТЕХНОЗБЕЗ. Замір опору заземлення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrtechnobez.com.ua/elektrotehnicna-laboratoriya/zamir-orogu-zazemlennya/>

66. Царенко І.Л., Величко С.П. Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі // Наук. зап. — Вип. 60. — Серія: Пед. науки. — Кіровоград: КДПУ ім. В.Винниченка. — 2005. — Ч. 2. — С. 145-152.

67. Чернишова Є.Р. Стан підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів основ знань щодо здоров'я та безпеки життєдіяльності // Рідна школа. — Київ. — 2003. — грудень. — С.8-10.

68. Чинков В., Розладов В., Костянян В. Концепція побудови системи управління охороною праці підприємства // Охорона праці. — 2001. — № 3.

69. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. — Львів: Бескид Біт, 2005. — 304 с.

70. Ярошевська В.М. та ін. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. — К.: НМЦ, 2004 . — 255 с.

71. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: Підручник. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 560 с.